

2. Історія держави і права України / за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. – Київ : Ін Юре, 2003. – Т. 1. – 656 с.
3. Соколов Н. К. О влиянии церкви на историческое развитие права / Н. К. Соколов. – М., 1870. – 103 с.
4. Щапов Я. Н. Государство и Церковь в Древней Руси X–XIII вв. / Я. Н. Щапов. – М. : Наука, 1989. – 232 с.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПАНАМСЬКОГО КАНАЛУ У ХІХ СТОЛІТТІ

Мельник В. С.

Інститут законодавства Верховної Ради України, e-mail: vmelnyk73@gmail.com

Міжнародно-правовий режим Панамського каналу у ХІХ ст. обумовлений насамперед географічним положенням, зважаючи на значення для міжнародного мореплавства та встановлені міжнародні правові режими. Саме у ХІХ ст. з початком промислової революції виникла реальна можливість реалізації раніше неможливого будівництва Панамського каналу. Його специфічною особливістю є прокладення територією держав, в межах дії державного суверенітету. З огляду на останній фактор та принцип свободи судноплавства міжнародна спільнота змушена була врегулювати його статус, запровадивши міжнародно-правовий режим.

Ідея будівництва Панамського каналу розглядалась ще з кінця ХVІІІ ст. Уряд Іспанії, якому належали ці землі, зняв заборону, що діяла майже двісті років, і розпочало роботи з опрацювання майбутньої траси каналу. Проте, в 1821 р. Панама проголосила незалежність від Іспанії та увійшла до складу Колумбійської федерації [1, с. 16–17].

У 1846 р. США нав'язали Колумбії договір, що надавав Америці право безмитного транзиту через Панамський перешийок «за всіма існуючими чи, такими, що можуть бути прокладені в майбутньому шляхами», та поклав на них «відповідальність» за підтримку миру і вільного транзиту через перешийок. Базуючись на цьому договорі, американська компанія в 1851–1855 роках збудувала через перешийок залізну дорогу Панама–Колон [1, с. 18].

В 1850 р. США змушені були підписати договір із володаркою морів – Великою Британією (договір Клейтона–Бульвера), за яким обидві держави зобов'язалися не набувати виключного права на майбутній канал, не будувати біля нього укріплень та взаємно гарантувати його нейтралітет, свободу та безпеку плавання для суден всіх країн [1, с. 19; 2, с. 58–70]. Проте з часом, коли економічна і військова міць

США значно посилилися, ця держава вже не вважала за необхідне з кимось радитися щодо «опіки» майбутнього каналу.

На початку ХХ ст. США, на фоні провалу компанії Лессепса з будівництва Панамського каналу, наважилися перейти до конкретних дій із його підпорядкування. У ході нескладної комбінації на мапі світу з'явилася нова держава – Панамська республіка, яку США негайно визнали. За таке визнання Панама заплатила дуже високу ціну, підписавши 18 листопада 1903 р. договір (Хея–Бюно-Варилья) про права США в зоні Панамського каналу.

Загалом, доля Панами була цілком передбачуваною з огляду на доктринальні положення зовнішньої політики США. В першу чергу, на Доктрину Монро, ключові положення якої зберігають силу і на сьогодні. Дії Т. Рузвельта, на думку, наприклад Г. Кіссінджера, були доповнення доктрини і саме з цих позицій він і трактує події у Панамі. Врешті, як переконливо довела В. Ткачова і сама незалежність Панами була зумовлена необхідністю побудови каналу та не поступливістю Колумбії, при зростаючій загрозі проникнення на континент європейського капіталу [3, с. 13–14]. За ст. 2 цього договору, Панама поступалася США на вічні часи права користування, заняття і контролю над Панамською територією шириною в 10 миль для споруди, вмісту, експлуатації, приведення в санітарний стан і захисту каналу. Панама надала також США (ст. 3) «всі права, владу і повноваження в межах зони...», вказавши, що «Сполучені Штати володітимуть і користуватимуться (зоною каналу) так, як якби вони були сувереном території...». Відповідно до інших статей США було надано монопольне право на споруду, підтримку і експлуатацію будь-якої системи повідомлень по каналах або залізницях через територію Панами між Карибським морем і Тихим океаном (ст. 5); право використовувати свої збройні сили для захисту каналу (ст. 23) і багато інших прав, у якості компенсації за яких Панама повинна була отримати від США одноразові 10 млн дол. і по 250 тис. дол. щороку через 9 років після обміну ратифікаційними грамотами (ст. 14). Водночас, окремими офіційними діями США не раз висловлювалися відносно американо-панамського договору 1903 р. твердження про те, що Панама нібито поступилася Сполученим Штатам за цим договором частиною своєї території, але положення, що містяться в ст. 2, 3, вказують, що США, добившись «надання» ним Панамою певних прав для певної мети, немає, проте не були носіями суверенної влади в зоні каналу.

Створення Панамського каналу заклало основу американо-панамських взаємин, від самого початку заклавши основу майбутніх протиріч. Попри контролю над усіма сферами молоді держави, в зоні каналу був утворений своєрідний колоніальний анклав, що ділив країну

на дві частини. Під контролем США перебувала і нормотворчість, особливо та, що стосувалась зовнішньоекономічних зв'язків та зовнішньої політики в цілому. Саме в інтересах США були складені законодавчі акти: про експропріацію території, необхідної для спорудження каналу, підтримку, управління, санітарії і захист Каналу та його зони, компенсації Панами.

Література

1. Венін В. М. Панама и Панамский канал / В. М. Венін. – М. : Географгиз, 1951. – 71 с.
2. Зорина А. М. Договор Клейтон-Бульвера (1859 г.) и русская дипломатия / А. М. Зорина // От Аляски до Огненной Земли. – М., 1967. – С. 58–70.
3. Ткачева Т. В. Проблема сооружения межookeанского канала во внешней политике США в начале XX века : автореф. дис. ... канд. ист. наук / Т. В. Ткачева. – Томск, 2006. – 17 с.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ І ЗЛОЧИНІВ У МИТНОЇ СФЕРІ

Кравчук О. А.

Хмельницький національний університет, e-mail: kravchukoa2@gmail.com

Протидія злочинам і правопорушенням у фінансовій сфері є одним із важливих завдань, що стоять перед митними органами України, так як такого роду злочини можуть зазіхати на економічні основи держави, сприяти створенню тіньового ринку, розвитку корупційних зв'язків і, як наслідок, ослаблення економічної могутності держави.

До правоохоронних функцій митних органів відноситься боротьба з контрабандою (припинення незаконного обороту через митний кордон наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боеприпасів, культурних цінностей та інших предметів), адміністративні правопорушення в сфері митної справи, сприяння в боротьбі з міжнародним тероризмом, забезпечення захисту прав інтелектуальної власності та протидія корупції. Всі ці функції спрямовані на досягнення однієї з головних завдань - забезпечення економічної і, зокрема, фінансової безпеки України.

Інформаційні системи та технології, які використовуються при митному контролі, відіграють особу роль в системі забезпечення